

DOLEGLIWOŚCI ZE STRONY DOLNYCH DRÓG MOCZOWYCH (LUTS) U MĘŻCZYŹN

ze szczególnym uwzględnieniem łagodnego
rozrostu gruczołu krokowego (BPH/BPE)

Pod patronatem:

Opracowała: dr Anna Katarzyna Czech

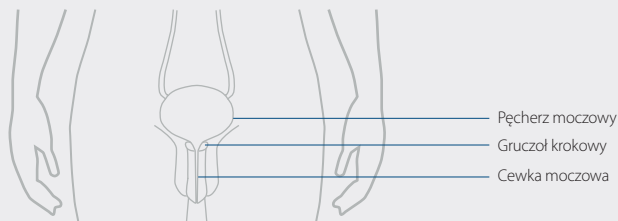
DOLEGLIWOŚCI ZE STRONY DOLNYCH DRÓG MOCZOWYCH (LUTS) U MĘŻCZYŹN

ze szczególnym uwzględnieniem łagodnego rozrostu gruczołu krokowego (BPH/BPE)

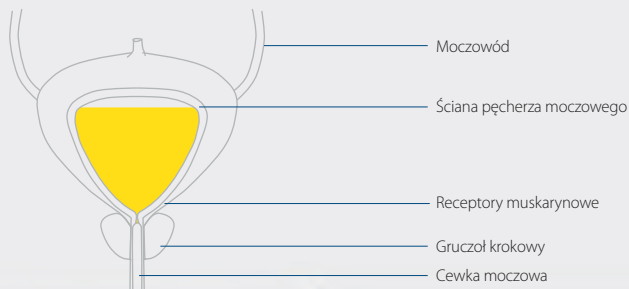
Dolegliwości ze strony dolnych dróg moczowych (*ang. Lower Urinary Tract Symptoms – LUTS*) to zespół objawów dotyczących gromadzenia i oddawania moczu, związanych ze schorzeniami pęcherza moczowego, cewki moczowej lub prostaty.

Dolne drogi moczowe

Dolne drogi moczowe obejmują pęcherz moczowy, cewkę moczową, a u mężczyzny również gruczoł krokowy (stercz, prostatę).

Ściana pęcherza moczowego jest zbudowana z mięśnia wypieracza, a od strony światła wysłana jest nabłonkiem. Cewka moczowa to przewód łączący pęcherz moczowy z otoczeniem zewnętrznym. Gruczoł krokowy zlokalizowany poniżej pęcherza moczowego otacza fragment cewki moczowej.

Istotnym elementem dolnych dróg moczowych jest mechanizm zwieraczy, który jest inaczej zbudowany u mężczyzn, a inaczej u kobiet.

Podstawową rolą dolnych dróg moczowych jest gromadzenie moczu oraz jego wydalanie.

W PRACY DOLNYCH DRÓG MOCZOWYCH WYRÓŻNIA SIĘ DWIE FAZY:

01

Fazę gromadzenia moczu (napęlniania) – gdy pęcherz moczowy napęlnia się moczem. Nie powinny wtedy występować skurcze mięśnia wypieracza, a zwieracz powinien być zamknięty.

02

Fazę opróżniania (mikcji) – gdy mocz jest wydalany z pęcherza. Wówczas skurcz mięśnia wypieracza wypycha mocz przez rozluźnione otwarte zwieracze i cewkę moczową na zewnątrz.

DOLEGLIWOŚCI ZE STRONY DOLNYCH DRÓG MOCZOWYCH (LUTS) – KLASYFIKACJA

LUTS to zespół objawów, które można podzielić na kategorie.

OBJAWY ZWIĄZANE Z FAZĄ GROMADZENIA MOCZU (NAPEŁNIANIA PĘCHERZA MOCZOWEGO):

- ▼ **Częstomocz dzienny** – częste oddawanie moczu w ciągu dnia
- ▲ **Nykturia (lub nokturia)** – oddawanie moczu w nocy związane z przerwaniem snu
- ▶ **Parcia naglące** – nagle uczucie silnej potrzeby oddania moczu, którą ciężko jest powstrzymać
- ▶ **Nietrzymanie moczu** – mimowolny wyciek moczu

Gdy wyciek moczu jest poprzedzony uczuciem parcia, mówi się o nietrzymaniu moczu z parcia (lub nagłym nietrzymaniu moczu), a gdy jest związany z wysiłkiem fizycznym, kaszlem lub kichaniem, mówimy o wysiłkowym nietrzymaniu moczu.

OBJAWY DOTYCZĄCE FAZY OPRÓŻNIANIA, CZYLI WYDALANIA MOCZU Z PĘCHERZA:

- ▼ Opóźnione rozpoczęcie oddawania moczu
- ▲ Osłabienie strumienia moczu
- ▶ Przerwany strumień moczu
- ▶ Rozproszony strumień moczu
- ▶ Wspomaganie oddawania moczu pracą mięśni brzucha
- ▼ Oddawanie moczu kroplami pod koniec mikcji

OBJAWY WYSTĘPUJĄCE TUŻ PO ODDANIU MOCZU:

- ▶ Uczucie niepełnego opróżnienia pęcherza moczowego
- ▼ Wykapywanie moczu po mikcji

JAKIE MOGĄ BYĆ PRZYCZYNY LUTS U MĘŻCZYZN?

LUTS są zespołem objawów mogących towarzyszyć wielu schorzeniom. W poszczególnych schorzeniach jedne objawy mogą występować częściej, a inne rzadziej.

WYBRANE PRZYCZYNY LUTS U MĘŻCZYZN TO:

- ▲ Łagodny rozrost gruczołu krokowego (BPH/BPE)
- ▶ Zespół pęcherza nadaktywnego
- ▶ Infekcje dróg moczowych
- ▼ Choroby neurologiczne tzw. „pęcherz neurogenny”
- ▲ Zwężenie cewki moczowej

LUTS mogą być również objawem choroby nowotworowej układu moczowego, szczególnie gdy są odporne na leczenie. Dlatego jeśli podejrzewa Pan u siebie LUTS należy zgłosić się do urologa.

W każdym przypadku wystąpienia krwimoczu należy koniecznie zgłosić się do urologa.

JAK DIAGNOZUJE SIĘ LUTS?

Podczas diagnostyki LUTS lekarz zawsze zbierze dokładny wywiad oraz wykona badanie fizykalne i zleci badanie ogólne moczu

Wywiad – lekarz poprosi, aby opowiedział Pan dokładnie o swoich objawach, czasie ich trwania, wpływie na jakość życia, dotychczas stosowanym leczeniu, innych schorzeniach, przebytych operacjach i stosowanych lekach.

Badanie fizykalne – lekarz przeprowadzi dokładne badanie fizykalne ogólnolekarskie, a także wykona badanie urologiczne, które u mężczyzn obejmuje badanie moszny, jąder, prącia oraz badanie gruczołu krokowego przez odbyt (badanie per rectum). Pomimo, że badanie to może wydawać się Panu krępujące, jest szalenie istotne w ocenie LUTS.

Badanie ogólne moczu – pomocne, aby stwierdzić, czy przyczyną LUTS może być infekcja dróg moczowych.

Badanie bakteriologiczne moczu – wykonywane, aby stwierdzić wzrost bakterii w drogach moczowych, dzięki czemu można potwierdzić zakażenie dróg moczowych.

BADANIA DODATKOWE SĄ ZLECANE PRZEZ LEKARZA W WYBRANYCH PRZYPADKACH

Dziennik mikcji – polega na wypełnianiu przez co najmniej trzy dni tabeli, w której zaznacza się, ile razy oddało się mocz, w jakiej ilości, ile przyjęło się płynów oraz kiedy wystąpiło uczucie parcia na mocz lub bezwiedny wyciek moczu.

Kwestionariusze – kwestionariusze mogą być pomocne, aby dokładniej ocenić typ i stopień nasilenia LUTS, a także ocenić ich wpływ na jakość życia.

Uroflowmetria – badanie polega na oddaniu moczu do specjalnego urządzenia, które mierzy przepływ strumienia moczu i objętość oddanego moczu. Często badaniu towarzyszy pomiar objętości moczu, który pozostał w pęcherzu po mikcji.

Badanie ultrasonograficzne (USG) układu moczowego – w USG można ocenić nerki oraz pęcherz moczowy.

USG przezodbytnicza (TRUS) prostaty – badanie wykonuje się przez wprowadzenie do odbytnicy specjalnej głowicy USG. Pozwala na dokładny pomiar objętości prostaty, a niekiedy pomocne jest w rozpoznaniu pewnych schorzeń.

Badanie urodynamiczne – w badaniu urodynamicznym wykonuje się pomiary ciśnień panujących w dolnych drogach moczowych, a także innych parametrów podczas fazy gromadzenia i oddawania moczu.

Cystoskopia – przez optykę wprowadzoną przez cewkę moczowa, ocenia się wnętrze pęcherza moczowego.

Badania obrazowe jak tomografia komputerowa lub rezonans magnetyczny w przypadku LUTS są przydatne jedynie w szczególnych przypadkach.

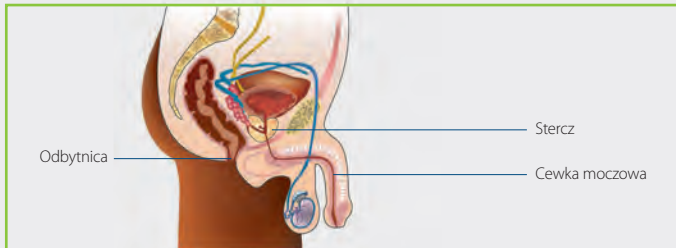
JAK LECZY SIĘ LUTS?

Leczenie LUTS zależy od przyczyny oraz dominujących objawów i będzie krótko omówione przy poszczególnych schorzeniach objawiających się LUTS.

W terapii można stosować **metody zachowawcze (niechirurgiczne)** – jak **terapia behawioralna** (trening pęcherza, ćwiczenia mięśni dna miednicy) oraz **farmakoterapia** (przyjmowanie leków), jak również w wybranych przypadkach **metody chirurgiczne**.

OMÓWIENIE WYBRANYCH SCHORZEŃ OBJAWIAJĄCYCH SIĘ LUTS U MĘŻCZYZN

Łagodny rozrost gruczołu krokowego (prostaty)
(ang. BPH lub BPE – łagodne powiększenie gruczołu krokowego).

Stopniowe powiększenie płatów stercza otaczających cewkę moczową powoduje utrudniony odpływ moczu i może prowadzić do przebudowy ściany pęcherza.

Jest to schorzenie bardzo rozpowszechnione. Częstość występowania wyraźnie zwiększa się z wiekiem.

OBJAWAMI BPH MOGĄ BYĆ ZARÓWNO LUTS ZWIĄZANE Z FAZĄ GROMADZENIA, JAK I ODDAWANIA MOCZU:

- ▼ Nykturia
- ▲ Opóźnione rozpoczęcie oddawania moczu
- ▶ Osłabienie strumienia moczu
- ▶ Przerwany strumień moczu
- ▼ Rozproszony strumień moczu
- ▲ Wspomaganie oddawania moczu pracą mięśni brzucha
- ▶ Oddawanie moczu kroplami pod koniec mikcji

- ▼ Uczucie niepełnego opróżnienia pęcherza moczowego
- ▲ Wykapywanie moczu po mikcji
- ▶ Częstomocz dzienny
- Parcia naglące

Objawy te mogą prowadzić do istotnego obniżenia jakości życia. Jeżeli zauważysz któryś z objawów, to sygnał dla Ciebie, aby skonsultować się z lekarzem i podczas rozmowy powiedzieć o wszystkich niepokojących obserwacjach.

Pamiętaj, że Twoja szybka reakcja i szczerą rozmowa z lekarzem mogą przyczynić się do szybszego rozpoznania choroby i stanowić początek terapii, mającej na celu podniesienie jakości życia.

Do **rozpoznania**, oprócz wywiadu i badania ogólnolekarskiego, konieczne jest badanie prostaty przez odbytnicę (badanie per rectum). Przydatne jest wypełnienie przez chorego kwestionariusza (najczęściej stosowany jest kwestionariusz IPSS). Zwykle urolog zleci również uroflowmetrię, USG układu moczowego z oceną zalegania moczu, a w wybranych przypadkach badanie stężenia PSA we krwi (podwyższone stężenie PSA może wskazywać na inne choroby gruczołu krokowego, w tym raka prostaty). Czasem potrzebne będą również inne badania, np. USG przezodbytnicza prostaty (TRUS) lub cystoskopia.

W większości przypadków **leczenie** BPH opiera się na początku na zaleceniach dotyczących trybu życia (np. ilości i pory przyjmowania płynów) oraz leczeniu farmakologicznym (przyjmowanie leków), a w razie braku skuteczności leczenia lekami podejmuje się decyzję o ewentualnym leczeniu chirurgicznym.

W leczeniu **farmakologicznym** BPH stosowane są różne grupy leków. Pana lekarz doradzi, które będą dla Pana najbardziej odpowiednie, a w razie potrzeby zmodyfikuje dalsze leczenie.

Nie należy samemu, bez konsultacji z lekarzem, podejmować, modyfikować ani przerywać leczenia.

Podstawowym zabiegiem chirurgicznym w leczeniu BPH jest przezcewkowa resekcja gruczołu krokowego (ang. TURP) – wycięcie powiększonych płatów prostaty „od środka” dzięki czemu cewka moczowa w tym miejscu staje się szeroka i mocz lepiej odpływa. W przypadku, gdy prostata ma bardzo dużą objętość, lepszym rozwiązaniem jest wycięcie powiększonej części prostaty podczas zabiegu otwartego lub laparoskopowego.

Nieleczony łagodny rozrost gruczołu krokowego powodując stale utrudniony odpływ moczu z pęcherza może prowadzić do przebudowy ściany pęcherza, zalegania lub zatrzymania moczu, infekcji, tworzenia się kamieni w pęcherzu, a także mieć negatywny wpływ na czynność nerek.

Dlatego, jeśli zauważy Pan u siebie LUTS, należy zgłosić się do urologa.

ZESPÓŁ PĘCHERZA NADAKTYWNEGO (ANG. OVERACTIVE BLADDER SYNDROME – OAB).

Zespół pęcherza nadaktywnego (OAB) to zespół objawów charakteryzujący się występowaniem parć nagłych, z lub bez nietrzymania moczu z parcia, którym zazwyczaj towarzyszy częstomocz dzienny i nocny (nykturia), jeśli nie stwierdza się infekcji dróg moczowych lub innej przyczyny mogącej tłumaczyć powyższe objawy.

Zatem dla OAB typowe są objawy LUTS związane z fazą gromadzenia moczu, ponieważ u osób z pęcherzem nadaktywnym podczas napełniania pęcherza mogą występować nieprawidłowe skurcze mięśnia wypieracza pęcherza.

U mężczyzn objawy OAB często towarzyszą łagodnemu rozrostowi gruczołu krokowego, ale mogą również występować samodzielnie. Zespół pęcherza nadaktywnego może być spowodowany wieloma czynnikami i często nie daje się ustalić dokładnej przyczyny.

W diagnostyce OAB, oprócz wywiadu, badania fizykalnego i badania moczu, bardzo przydatny jest dziennik mikcji (tabela, w której odnotowuje się, ilość oraz czas i porę oddania moczu, czy występowały parcia nagłe i epizody nietrzymania moczu oraz ilość przyjmowanych płynów), a także kwestionariusze. Niezwykle istotne jest, aby wykluczyć inne przyczyny objawów.

Zwykle taka podstawowa ocena wystarczy do postawienia wstępnego rozpoznania i wdrożenia leczenia.

Podstawą leczenia OAB jest terapia behawioralna oraz farmakoterapia, zwykle stosowane w połączeniu.

Terapia behawioralna obejmuje takie techniki jak trening pęcherza (próby „przeczekania” parcia naglącego i wydłużanie czasu do oddania moczu) lub ćwiczenia mięśni dna miednicy. Wraz z zaleceniami dotyczącymi trybu życia (np. ilości i pory przyjmowania płynów) jest to pierwszy i podstawowy sposób leczenia.

Farmakoterapia obejmuje zazwyczaj przewlekłe przyjmowanie leków doustnych. Najczęściej stosowana w OAB grupa leków działa na receptory w mięśniu wypieraczu pęcherza, hamując jego skurcze, dzięki czemu rzadziej występują parcia naglące, częstomocz i epizody nietrzymania moczu. Możliwe działania niepożądane to między innymi uczucie suchości w ustach lub zaparcia. Należy zgłosić lekarzowi wystąpienie tych działań. U mężczyzn, którzy mają dużą objętość moczu zalegającego po oddaniu moczu, należy zachować szczególną ostrożność.

Nie należy samemu, bez konsultacji z lekarzem rozpoczynać, modyfikować lub przerywać leczenia.

Jeśli terapia behawioralna i farmakoterapia nie prowadzą do zadowalającej poprawy, wówczas lekarz może zlecić dodatkowe badania, jak badanie urodynamiczne, które dokładnie ocenia pracę dolnych dróg moczowych i może pomóc w ustaleniu przyczyny i dalszego leczenia. Niekiedy mogą być konieczne jeszcze inne badania.

Po wykonaniu wybranych badań dodatkowych można zmodyfikować wcześniej prowadzone leczenie lub rozważyć inne metody.

INFEKCJE DRÓG MOCZOWYCH

Infekcje dróg moczowo-płciowych męskich obejmują między innymi zapalenie pęcherza moczowego, prostaty, najądrza lub cewki moczowej.

Zwykle głównymi objawami są LUTS, ale mogą im towarzyszyć objawy ogólne jak gorączka.

Nieleczone infekcje dróg moczowo-płciowych męskich mogą prowadzić do groźnych powikłań. Nie należy lekceważyć takich objawów i należy udać się do lekarza.

Podstawą leczenia infekcji dróg moczowych jest zastosowanie antybiotyku. Lekarz po wykonaniu badań zleci odpowiedni antybiotyk.

CHOROBY NEUROLOGICZNE, TZW. PĘCZERZ NEUROGENNY

Ponieważ unerwienie dróg moczowych jest bardzo złożone, wiele chorób neurologicznych (np. udar mózgu, stwardnienie rozsiane, uszkodzenie rdzenia kręgowego, uszkodzenie nerwów podczas operacji w jamie brzusznej lub miednicy, neuropatia cukrzycowa) może prowadzić do różnorodnych zaburzeń dolnych dróg moczowych powodując LUTS.

Nieleczone zaburzenia oddawania moczu w schorzeniach neurologicznych mogą prowadzić do groźnych powikłań, z niewydolnością nerek włącznie.

Jeśli ma Pan chorobę neurologiczną, proszę porozmawiać ze swoim lekarzem, który zdecyduje, czy wskazane jest skierowanie do urologa.

Podane w ulotce informacje mają charakter ogólny, natomiast każdy przypadek jest indywidualny i żaden nie może zastąpić wizyty u lekarza.

